

het integralisme', oorspronkelijk verschenen in 1970 en herdrukt in de bundel *Herdenken en herzien. Verzamelde opstellen van L.J. Rogier*, Bilthoven, 1974, schrijft Rogier op p. 472 dat zich achter de initialen S.v.S. iemand verschool die toentertijd in Rotterdam woonde en op de Haagse nuntiatuur kind aan huis was.

27. Het artikel in de *Osservatore Romano*, de dato 15-8-1954 werd enkele weken later in Nederlandse vertaling gepubliceerd in *Katholiek Archief* 9(1954), kol. 787-789.

28. Rogier doelt hier op de invloedrijke Joannes Dominicus Raken die van 1834 tot 1842 en vervolgens nog eens van 1845 tot 1862 provinciaal was van de sinds 1515 bestaande Nederduitse provincie ('Germania Inferior') van de paters dominicanen en tevens - van 1835 tot 1853 - als vice-prefect aan het hoofd stond van de ongeveer twaalf staties die toentertijd door leden van deze orde in de Hollandse Zending werden bediend. De betrokken aarts priesters hadden zijns inziens geen enkele zeggenschap over deze staties.

29. Deze "versoberde gestalte", getiteld *Katholieke herleving. Geschiedenis van katholiek Nederland sinds 1853* ('s-Gravenhage, 1956),

wijze waarop Rogier voormannen van het integralisme aan het begin van de twintigste eeuw als de priester-journalist M.A. Thompson en de Haarlemse bisdomsecretaris M.J. Möllmann aan de schandpaal had genageld, maar ook aan de manier waarop hij bijvoorbeeld vice-superior Antonucci had afgeschilderd. Die zou namelijk hebben geregeerd als 'een despoot, maar (was) in wezen vermoedelijk doorlopend de speelbal (geweest) van eenzijdige ultramontanen als de dominicaan J.J.D. Raken...' (p. 78).²⁸ Ook de wijze waarop Antonucci's voorganger Capaccini door Rogier was neergezet, 'meer een mensenvleier dan een mensenkenner...' (p. 36), zal bij de anonieme criticus in de *Osservatore* geen instemming hebben verworven. Of Rogier op grond van een directe bestudering van de verslagen die door deze buitenlandse kerkvoogden naar Rome zijn gezonden, tot een meer begrip en milder oordeel zou zijn gekomen, valt echter te betwijfelen. Voor hem stond vast dat de Nederlandse geloofsgemeenschap na 1795 niet meer geleid had mogen worden door een diplomaat en zeker niet door een 'persona estera' die geen affiniteit had met de taal en cultuur van zijn onderhorigen.

De Romeinse bescheiden van Pontianus Polman

Voor pater Polman moeten de weinig verheffende verwickelingen rond In vrijheid herboren die zich herhaalden, toen in 1956 een 'versoberde' herdruk van dit werk verscheen onder de inderdaad wat bescheidener titel *Katholieke herleving*,²⁹ een extra-stimulus hebben betekend om vaart te zetten achter zijn nieuwe bronnenproject. In 1959 en 1963 verschenen de eerste twee delen van de nieuwe serie Romeinse bescheiden, beide door hem bezorgd. Juist zoals dat bij de Romeinse bronnen het geval was geweest, ging het ook hier om klassieke, geannoteerde tekstuittgaven: de naar het oordeel van de bewerkter belangrijkste documenten werden integraal afgedrukt, andere werden in regestvorm of via een medeling in het omvangrijke notenapparaat gepresenteerd. Polman stelde zich namelijk op het standpunt dat alle stukken die betrekking hadden op kerkelijke aangelegenheden in Noord-Nederland op enigerlei wijze toegankelijk moesten worden gemaakt. Bij de verschijning van deel I (over de periode 1727-1754 en verschenen als dl. 103 in de Grote Serie van de *RGP*) dacht hij nog, dat voor de resterende tijd (1754-1853) niet meer dan drie delen nodig zouden zijn. Daarin heeft hij zich vergist. Voor deel II heeft hij zelf nog bronnen uit de relatief lange periode 1754-